

ЦРНОГОРАЦ.

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 10.

НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ 27. МАРТА 1871.

ГОДИНА I.

ЦРНОГОРАЦ излази један пут недељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. ф. 6; по год. 3; четврт год. ф. 1. 50. п.; — За СРБИЈУ год. ф. 7; по год. ф. 3. 50. п.; четврт ф. 1. 75. п. — За све друге земље год. ф. 8; по год. ф. 4; четврт год. ф. 2. — За огласе плаћа се за ред 5 новчића. — Доноси, предплата и све наручбине шаљу се уредништву на Цетиње преко г. Петра Рамадановића у Котору.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Молимо сву гг. претплатнике, којијема четвртогодишња предплата истиче, да понове претплату.

Овом приликом и опет позивамо све родољубе, да претплатом и скупљањем претплате помогну овај лист, који је од највеће потребе на овој страни српства.

Име и мјесто и пошљедња пошта нека нам се јасно означи, како се лист никоме неби губио или странпутицом задржавао.

Цијена је листу означена горе.

Цетиње, 26 Марта 1870.

Уредништво.

Туже нам се са више страна да недобијају лист уредно, неки никако или врло доцне. Ми знамо да до нашега одправништва није кривица, стога уљудно опомињемо аустро-угарске поштанске уреде, да боље мотре, како у будуће неби било повода оваквијем жалбама.

Цетиње, 26. Марта 1870.

Уредништво „Црногорца.“

ХРИСТОС ВАСКРСЕ.

Сјутра је дан, када је васкрснуо син Бога истине и правде, Бога братства и љубави, Бога слободе и једнакости, Бога мира и живота.

Сјутра је дан, када се подигао син онога божества, који се родио да спасе човјештво из ропства и да га подигне у свијетлост слободе, братства и једнакости!

Сјутра је дан, када се цијело хришћанство радосно поздравља са Христос васкрсе! — јер га природна сила његовога хришћанскога осјећања подиже из свагдањег живота оваљана неправдама, злочинствима, гњечењем људи

и људскијем нејединаком у свијет оне божаствене науке Христове, која проповједа слободу, братство и једнакост међу људима.

„Христос васкрсе!“ говори сваки Хришћанин радосно мјесто обичнога „Помагај Бог!“ и „ванштину васкресе!“ одговара сваки задовољно мјесто свагдањег „Добра ви срећа!“

Радосно и задовољно поздравља се тако Хришћанство, јер дан васкрса Христова улијева му увјерење, да му је „помогао Бог“ и да му је „добра срећа“ кад је васкрсла свемогућна сила спасења рода љутскога.

По да ли у таквоме часу то лијепо осјећање хришћанско, које данас загријева побожно срце његово, није ма колико и ма с чиме помућено?

Јесте, те како јесте још.

Данас у званоме вијеку образовања, најразвишенија и најсветија наука по сили и истини њезиној, више је него икада погажена, презрена.

Слобода, братство и једнакост! узвикую је син вјешите истине за коју је умро — ради које је васкрсао.

Тиранство, непријатељство и пониженост видимо свуда у свијету мјесто онога — слобода се гони, братство се подконава, једнакост се презири.

Јуче се уталажио рат, који је вођен са бјеснилом онога времена, када су силни људи на земљи били богови.

Под именом слободе, коју употребљавају за маску нечовјечности, клаше се људи страховито, пролијеваше се крв немилице, палише се села и градови, сатираху се усјевни и трудови.

И сами чланови братства за „слободу и мир.“ који проповједаху науку човјека, које га ћемо сјутра васкрс славити, окрвавише своје руке у крви невиних жртава, које су извели на грозну

кљаницу непријатељи слободе, братства и једнакости.

Слобода је овим ратом оштећена, братство је замијењено непријатељством, једнакост је заступљена правом јачега над слабијим.

И прне плодове демонскога труда видимо већ данас јасно — у Паризу се браћа међу собом кољу!

Звека општега наоружања нарушила је мир, и тај наоружани мир држи непрестано у тамници слободу завађенијех народа.

Лаж је овладава свијетом, а најслађе име „слобода“ постало је новац, којијем се купује ропство бародима.

Стара Јеврона, из које би ваљало да се пресађује у све дијелове свијета слобода и просвјета, постала је разбијених кљана не за слободу, него против ње.

У њој се слободни народи обарају, који теже за слободом, држе се непрестано у све већем ропству, а сурова сила јачега негује се и шири.

Може ли дакле радосно осјећање хришћанске побожности на сјутрашњи дан у Србину, патнику од вијекова, утишати жалосни глас угњетенога народнога осјећања?

Може ли Србин весело поздравити сјутрашњу зору са „Христос васкрсе!“ — када види погажену науку Христову, коју он од свега срца љуби, када се види без слободе, братства и једнакости?

Већина браће његове стеће још једнако под туђијем јармом.

И када слободни Црногорац ускликне „Христос васкрсе!“ од свуда из околине своје од браће своје чуће само тешки уздах, који му из патничких груди истискују тешки ронски ланци.

Ми ћемо сјутра у нашој слободној Црној

ПОДЛИСТАК.

НАРОДНА ПРАЗНОВЈЕРА.

Хоћемо и ми да што припомогнемо задаћи друштва југославенске академије за повјесницу и старине, које је радо да испита и истражи каквијех има старина и обичаја у свијема крајевима словенскога народа.

Донста је друштво зададо себи лијепу задаћу, јербо ће тијем начином разјаснити се многа питања у нашој славенској старој повјесници и народном животу, објелоданиће се многи самостални производи славенскога духа, који се до сад губише у забораву или у незнаности.

Ми ћемо се постарати, да скупимо у колико је гођ могуће више података и да што пространије одговоримо на постављена питања и да заближемо све оно, што се тиче старина и обичаја у овим крајевима т. ј. у Црној Гори и околици. Почећемо са оним, што нам је прије дошло до руке и то са „вјештицама“ и што народ све о њима вјерује. Бар ће уједно и наш народ чути и виђети у какве лаждије и беспослице он вјероваше и како је далеко његово сујевјерно вјеровање од праве истине.

Многосте ће се (а још више много!) можда, кад почне да чита наслов „о вјештицама“ најежити кожа, и подићи се кика, те ће да рече: „е виш ти његова посла; дигао се он против вјештица, да му попију срце!“ — Но нека се лебоји за мене, него нека чита даље, не бил' се

и он (иа' она) једаред за увијек ослободио од будалаштина и избио из главе узалудни страх, а бома не бил' му и заштедио и коју пару, што би потрошио на врачбине и друге ђетпњарије. О вјештицама доста се прича по Црној гори — као и свугђе по нашем народу, — и ваља да је ријетка женска глава, која тврдо не вјерује: да има вјештица, и која их се не би бојала.

Веле за вјештице: „да су то жене, које се могу претварати у што хоће, и које могу човјеку да учине свака зла. Оне се промјећу највише у типу, кокот ил' лептира, или ти у што хоће. — Понајвише су то старе бабе; али има и младијех вјештица. — Њеке се и саме издају за вјештице, а њеке се кажу попу на исповијести да су оне вјештице. — Није се чудити што свештеници није су стајали на пут таквој празновјери и што није су обавјешћивали народ да је то тупост вјеровати у оно чега није и да је тако сујевјерије противно правој вјери Христовој. — Та они и сами не бијаху просвјешћенији од простог народа и о вјери незнаху ништа више од њега; осим што знадијаху — да и то жље — осудити службу ни друге црквене обреде. Шта више многи свештеници подпомагаху својим незнањем исту народну празновјеру. Тако њеки свештеници говоре: да они познају вјештице кад их причешћују и то по зубима јер им они онда виде у зубе, што други не могу; но они их нехоће да кажују, које су по почекају да се покају; јер кад се покају, веле, немогу више зла чинити. — Наравно да је мно-

ги свештеник тиме хтјео себи да стече у народу гласа, не бил' овај на својој глупости долазио и плаћао попу за лијек. А многи од њих доиста даваху и дају и данас народу разне записе (наравно за паре — јер без паре нико не помаже — до Бога!) као што ћемо говорити о том на другој мјесту.

Говоре, да се вјештице најбоље могу познати о Ускрсу. Кад је сав народ у цркви онда веле једни ваља на први пријеп (тиглу) прервнути, па се ни једна вјештица неће моћи исправити, но ће се згуравити, пити ће се моћи маћи с мјеста док се непреврне натраг пријеп. Други опет веле: да на исти дан треба забити под црквени праг иглу, а трећи опет: кад буде велики вход, да треба пребацити преко цркве телиг у који ору волови, на ће то исто бити с вјештицама што и кад се пријепња преврне, т. ј. догођ се небречи телига натраг, остаће онако погнуте као што су биле, кад се чини пренос. —

Но може их, веле, човјек и уватити, само кад дозна које су и куда улазе.

Како су већ хватали вјештице о том има више прича. Тако причају, да је једном мајка договорила се са другима да попије своје сину крв. У том савезу бијаше и његова сестра. Њој би жао свога брата те ће да погине, зато му она откри мајчину зајеру и научи га, како ће се спасти погубије: „Довече, рече му она, доће к теби три вјештице. Оне ће кренути да уђу кроз кључаницу од браве; него ти узми мијех на му намјести грло на шупљину од браве; па кад оне уђу, а ти завежи мијех, те ћеш

Гори, коју чува Бог слободе, ускликнути „Христос васкрсе!“ — а толико и толико браће наше испустиће можда у исти час душу под тешкијем ударцима турскога зулума, у кавцама појевропљенога звијера.

Ми ћемо сјутра са овјех независнијех стијена, које чува и брани јунаштво њезинијех соколова поздравити сву браћу нашу са „Христос васкрсе!“ а толико и толико браће наше одаваће нам се са „Ваистину васкрсе!“ из мађарскијех и турскијех тамница.

Јадно је стање наше да јадније не може бити. Духмани су нас притисли свуда и од свуда — слободе немамо.

Ми, једнокрвна браћа, ми једнопатници, ми страдалици већи од највећијех, ми смо међу собом хладни, раздвојени, неударжени, одтуђени — братства немамо.

Ми једнокрвна браћа словенска, ми сиротиња и голоотиња, ми једнаки по срећи и по несрећи, и по прошлости и по будућности — ми једнакости немамо.

У овакоме стању дубоко увређено осјећање пародије на дан рођења Христовог мора још више оживити и са свесрднијем поздравом „Христос васкрсе!“ од свега срца пожељети: да васкрсне слобода народа!

Да, васкрсе слободе народне, то је васкрс Согочовјека — Христа.

Тирани, ма им свака друга ријеч била „Бог, и „милост божја,“ остају безбожни тирани, којијема се Бог неће смиловати, јер угушују слободу, а тијем подстићу народе да заборављају на братства, да се кољу и убијају као звијерад.

Из Црне Горе, земље сироте и камените, али богате и најбогатије слободом, јунаштом и одушевљењем — поздрављамо сјутрашњи празник васкрсења Христовог цијеломе народу нашем и свој браћи његовој, једнокрвној и једновјерној са ватреном жељом, да ускоримо васкрс слободе народне!

Нека дуге и тешке патње наше и истинита наука Христова утврди међу нама братство и љубав.

Нека непријатељи наше и опште слободе не пађу ни у једној грани Словенства ни нехотично средство за одржање нас у ропству и ропства у опште.

Нека нам та тежња буде општа и она нека нам свијема улије духа, постојанства и готовости, па ћемо за цијело прије него што се по други пут поздравимо са „Христос васкрсе!“ — поздравити и прославити васкрс наше народне слободе!

их све три ухватити.“ Брат тако и уради: у вече кад се смрче разалпе мијех са грлом на шупљину од браве; и кад ето ти све три вјештице кроз браву па у мијех; и он тада заведе мијех те их све три похвата. Кад у јутру, аа' у селу три жене мртве и међу њима и његова мајка.

Понесоме их да их упојају, а овај повика за народом, да несарањују те жене, јербо их он може оживјети. Народ га исмјеваше; а он узе онај мијех са вјештицама те га одријеси. У тај мах излете из њега три лептирића те хајд управо у оне жене. Чим уђоше у њи, а оне оживу.

Причају опет о томе, како их хватају мало другчије.

Имаћаше један човек 6 синова, па му сви помру за једну ноћ. Чућаше се сиромаш, шта то би, док напосљедку недознаде да су их вјештице подавиле. — Тада поче да размишља како би се осветио вјештицама и како би их похватио. Слушао је (наравно од таквијех, или још и горијех, гдунака, као што је био и сам!) да се вјештице претварају у тигре, лептирове и друге животиње, те да тако улазе онеме у кућу, коме хоће да чине зло. Зато он пробуди на кућна врата рупу и намјести на њу празан мијех, да их у њему похвати. — Кад је било већ око поноћи, аа' ево чује он, ће шукне неколике тигре и мало стану пред његову кућу. Мало постоја, аа' ево их ће улазе кроз ону рупицу, што ју је он пробудио. Уђоше оне све, а он их стегни и завежи у мијех. Кад се сјутра ди-

РАЈИН ГЛАС.

Кад је оно прошле године распламтило се ужасан плам међу два силна народа, двије најобразованије велесиле — француском и Пруском, сав свијет бијаше са њском стравом упро очи и очекивао свршетак грдне људске касапнице. Људи напредни, љубитељи рада, мира и слободе гнушаваху се гледајући шта чине са човјечанским родом силни од силнијех, власници и крвоније, — колико цијене животе хиљада отаца и старјешина народнијех; само јадна потлачена раја готово радоваше се у тајној нади, да би за њу, за њено спасење нешто се изродило. И једни и други имају разлога. — Попадале стотине хиљада на убојнијем разбијштима, допаде ропства грдни кривоклетник, помрачи се слава на полијунова, клону силни француски народ под страшнијем ударком свога противника. Сад цар њемачки опцијем славом свога оружја светкује уз пограбљене трофеје добивене битке; маса њемачког народа ликује по свијем крајевима и узноси своје прваке и витезове. — Тамо се промијени стање ствари, а јадна раја балканскога полуотока остаде 'нако, као што је и прије била — пегољно робље клетог Османлије.

Залудно ти бје, ојађена раја, уздање! Заман си обрала очи својој по крви и вјери рођеној браћи! Црна Гора и њени соколови остадоше у овом часу на миру у својим лонцијем кршевица; синови Вељка и Подерца не дадоше знака, да се свети крваво Косово и ломе љути синцири, који стежу тебе, измучено робље! Силна и могућа Русија не потече мача убојита — но у миру на збору са краљевима доби своје право на Црноме мору, које јој бијаше отела Јевропа на зор, поведена некад силнијем, а сад ништавијем прогнанником; а о теби не би ријечи колико од крвника, толико од брата и пријатеља. Ето, на те упро очи из комплаука силни Маџар, па хоће да те пособи, да будеш његовог пасторче. Угледао слабак залог, хоће да те прогута. Ласка ти да ћеш у његову крилу уживати сретне дане иза петогодишњег немилост робовања.

Тако је сада наше стање.

Шта да предузмемо дакле, чега да се латимо, мила моја браћо сиротињо раја, пошто наше стање уз сво узалудно уздање остаде исто, као што га затече големи заплет у средини образоване Јевропе? Дал' ћемо се предати очајању у злосретним мислима, да нас јарко сунце слободе никад огријати неће? Ил' ћемо пружити руку гладном комшији, да нам прогута и онај ојађени останак, кога ни бијесни Азијат не шћеде — не мога уграбити?

Не, неће раја ни једно ни друго!

Очајавати неће док духа и живота у себи осјећа, а с мржњом и презрењем одбиће од себе сваку понуду својих лакомијех комшија, а поглавито ласкање надувених арпадових потомака. Заман су вам хитролије и обећања. Не тражимо љубави ни свезе у онога, који на спом огњишту божију правду не врши, који никад

гне, чује он у селу неко кукање, потрчи тамо да види шта је. Кад он тамо има шта и виђети: помрло ту ноћ 10 жена, — све оне којијема је он душе те ноћ похватио. — Пођоше да их сарањују те он хајд пред цркву с онимјем мијехом. Кад их хтједоше већ да закопају онда он рече: „Станите мало.“ Копачи засталоше; а он отвори онај мијех те испушти све тигре, што бијаху у њему. — Тигре полеваше свака у своје тијело, те сви онијех десет жена оживу. Народ стајаше зачуђен томе шта се зби. Тада им овај поче да прича, шта се догодило и како их је он похватио; замоли народ да им опрости, јер их шћаше да побије. Народ им опрости, али само под уговором да никоме више зла нечине.

Како се вјештица претворила у тигру причају још једну причу: „Шикала једна сестра брата у колијевци; кад у исто вријеме паде једна тига покрај њетета, и дијете поче да плаче и да врши. Зачуди се сестра шта то од једном би њетету да плаче, кад се до тад није ни мицало. Види она тигру код њетета па с њом у огањ и запреће ју. Чим тига изгори, а дијете преста да плаче. Сјутрадан пуче по селу глас: да је умрла једна баба и да је то она, што се била претворила у тигру и што је изгорјела у огању.

Говоре једни да вјештице немогу туђину да учине ништа, а само близичи и рођацима и онијема, који су јој најмилији; а други опет веде: да оне могу наудити свакоме коме хоће.

Тако веде: да ниједна вјештица неможе да подљиви своје дијете, него да му од млине изије срце....

брацку и искрену не држаше. Ето видимо шта чине с нашом браћом у свом подручју пошто се царства дочепаће. — То би ваљда и с нама шћели аа' се познајемо. Тупи су вам зуби за наш залог, па баш кад би га хтјели и прогутати, прије би вам застао у ждријелу, по би се њим насладили.

А шта хоћемо?

Хоћемо да сами своји будемо; желимо и хоћемо да у заједницу ступимо са браћом околном, којој су крила већ доста порасла. Ето нам гласовите Црне Горе и њенијех орлова с једне, а бутун Шумадије с друге стране. Чекаћемо док ора наступи. Кад смо пет пуних вијекова били туђинско робље и сваку јуначку муку и витешку пегољу без очајања тријели, причекаћемо још — и ако је ропство несносно — причекати, јер све прилике показују, да час нашег избављења није далеко. Ето хитри латини ујединише се, а за њима у стопу велико племе њемачко.

Народи збацају окове у које их наславичи љути оковаше, па ћемо и ми — раја — брзо уздајући се у себе, у околну браћу и остала могућа словенска племена брзо стрести.

Сад, браћо мила у витешкој Црној Гори, чим прва прилика наступи разавите ваше заставе, које носе „часног крста знаке“, и ви србијански витезови, не оклијевајте по озбиљно латите се рада, ми вас са брацким одушевљењем искећивамо, и паћете нас приправне да врнемо оно, што је наше од старине било, да будемо једни, моћни и велики. Ово је искрен глас раја угњетене. Она овако мисли и жели.

У Херцеговини, на Лазареву Суботу.

ПРИЗ РЕПУБЛИКА.

Пријатељи слободе радују се увијек њезиној побједи ма ће она била. Они прате тешке напоре њезинијех бораца са највећијем учешћем, и свесрдно јој желе побједу над силеџијама.

А где сада — република се прогласи у Паризу и сав свијет заједно са слободњацима устави се па и данас још једнако зебе за будућност Француске. Тако јавно и опште расположење према републиканскоме Паризу значајно је у оцјенивању тамошњег стања. Узрок томе мора лежати у самијем париским догађајима, јер ако је икоји покрет, оно је увијек до сада свака буна француска налазила највише и на далеко симпатије, и сматрана је као преходница опште слободе.

Што данас није тако, има томе сијасет очевиднијех узрока. Прво у самој буну Париској невидимо ни један од онијех сјајнијех умова францускијех, који би били кадри револуцијом доћи до праве републике. Међутијем опет чује се да прваци странке социјално-демократске иза леђа овјех незнатнијех људи, који су на челу данашње буне, раде да покрет окрену на

Говоре: да вјештице, ће виде лијенога момка ил' његовју, изију им срце још док су младе, па послје одреде ода шта ће да умру.

Тако је једном, причају, нека вјештица изјела свом сину срце и одредила му да га убије дрво. Кад он пође у гору рад дрва и посијече једно, дрво пане на њега, те га убије.

За другу вјештицу опет причају, да је, пошто је сваком свом сину попила крв, наумила да попије и свом најмлађем. Зато се она договори са својијема другарицама да га убију врата од обора, чим ујутру изађе из куће. — То прочује његова сестра, којој брат бијаше много мио, те му она рече: да у јутру ништо не излази из куће, кад га стане мајка викати. — Кад у јутру свануло, звоне га мајка да изађе на поље. Овај јој одговори „сад ћу.“ Кад не изађе, поче мајка још већма да му виче; а он јој одговори: „имам каде до доведи.“ Мајка се разлуту, па изађе из куће. Но чим она изађе, врата пану на њу, па ју убију.

Ради договора свога, веде, држе они своје састанке на свом гувну.

Има их таковијех жена које и саме говоре, да су биле вјештице (као што горе споменуемо), и да су се показале што су чиниле много зла народу, а особито близичи и својој ђеди. Зато оне кажују народу: да могу излјечити сваког боника, коме су вјештице наудиле; јер оне познају сваку вјештицу за које народ и незна. Те зато оне позивају бонике к себи да их излече.

своју руку. Док тако једни раде, други тако исто важни и славни од те исте странке побје-гоше из Француске, и из далека жестоко осуђу-ју све што се чини у Паризу. Ма колико дакле били одани социјално-демократској странци и ма колико желили безину цијел као плод данаш-њег покрета, морамо се бојати за слободу и срећу францускога народа, јер нема безине снаге на дјелу.

Што стање ствари још много више погор-шава тоје сама постојећа република францеска, које влада сједи у Версаљу. И скупштина и влада заједно са Тјером људи су без енергије, а за данашње прилике савршено су немоћни. А најгоре је то, што су они већином само по-имену републиканци а по духу и убјеђењу мо-нархисте. То је што не може никако успокoјити народ, који хоће искрено републику, то је што влади неће дати подпоре у земљи, и што ће револуционарима у Паризу помоћи да добију народ за се.

И то ће да наступи одмах, чим се по-ле уреди стање у Паризу. Из Париза јављају да је 17. о. м. доиста свечано проглашена „комуна“ и да је састављен један одбор, коме је пред-једни један радник Аси. С тим је дакле већ наступила у Паризу влада првењака, радника. Париз је данас сав у њиховијем рукама. Оп-штински су избори обављени и то наравно по вољи првењака. Тако исто и заповједници и стар-јешине народној гарди.

Француска влада у Версаљу види то, види да се Париз као република утврђује. Покунају измирења остали су безуспјешни и то кривцом версаљске владе.

Шта дакле да чини? Јављају да се она спрема да 25. о. м. са војском коју има уза-се удари на Париз и да га покори. Још не знамо једи се то обистинило, али ми никако неvjеру-јемо. Видјели смо да је версаљска влада неспо-собна да послужу републици, али не можемо да вјерујемо ни да би била способна, да изазове ужасан грађански рат, који би без сумње на-ступно, како би прва пушка пукала на Париз. Упуштати се у нагађање шта би све могло на-ступити у Паризу у томе случају било би одвећ слободно, кад се узме да се данас вијају дога-ђаји, и да у Француској има толико странака, присталица монархије и династија, који би се грабили за својим, а за цијело ни социјално-демократска партија неби се онда узтезала да отворено изиђе са својим начелима на поље рата, од чега се данас још устеза, да неби пошлашила и против себе подигла грађанство.

Кад се сведе све на једно, стање постаје све опасније и све већа несрећа грози Францус-кој. Јер осим свега унутрашњег стања, које недовољне опасности крије у своме крилу ето се још и њемачка војска опет спрема да полази на Париз. Револуционарна влада истина изјав-љује да она поштује уговор мира, али томе у-вјеравају њемачка зацјело слабу важност поклања нити му вјерује. Са свијем је природно,

Ваистину, ово је лијена инекулација (тр-говина) код глупог и сујевјерног народа. Овака лукава жена стече себи гласа у простом народу, те овај иде послје к таквој покајаници да му врачари; — а крај стега тога је — новац, што иде у шнаг овој вараљиви која се издаје за по-вајаничку вјештицу.

То је такви занат, код ког нетреба ни труда ни памети. — Па народ, који нема ни школе нити је ијеле просвјешћен, вјерује у такве глупости. — Но то је тек један најмањи дио оних глупарија у које народ у овима краје-вима вјерује и које ваља народу избити из гла-ве; ми ћемо их једном да набрајамо, па ћемо се зацјело морати чудити, како је могуће, да се тако сујевјерије одржи кроз толике вјекове!

Елем многи, који незнају да им така по-вајаничка вјештица неможе ништа помоћи иду к њој да извиди, Ова ће, чим опазу болесника рећи: „Попице су те вјештице, душе ми, ма се не бој кад си дошао код мене, јер ја знадем сваку.“ — За тим она почне да врача — Узме лонац с водом па сједне у крај огња, те баца у њега угљевље. Код сваког угљена намјени по једно име од оних вјештица, за које она мисли да су га попице. Код ког имена потоне угљак, оно је она, што му је наудила. Тада до-ђе код боника са решетом те га попрска кроз изврнуто решето и да му да три пут прождре од те воде, и вели да га је извидала.

М. К.

што се револуционари док се још добро не утвр-де, показују мирољубиви према њемцима, јер би доиста несмислено и било, да их преким одри-цањем дута навуку себи још сада на врат. Али ако им пође за руком те се добро уреде и ут-врде, па и остали народ француски или бар њеки дио задобију за своју ствар, као што се већ чине покушаји у Марсељу, Тулузи и још њекијем знатнијим мјестима, сви су изгледи, да ће им то први посао бити да одрекну сваку обавезаност према њемачкој, те да уведу опет сву Фран-цуску у — „рат до крајности“ против мрскога непријатеља.

Можда ће нам већ идућа пошта донијети вијести о новом поласку њемачком на Париз. Успје ли она, што версаљска влада није могла, т. ј. угушили устанак, онда се још може ствар на боље окренути, и ако ће се њемци хвалити, да су два пут освојили Париз, један пут за себе, други пут за — Француску.

ДА СЕ МИЛЕТИЋ ОСЛОБОДИ!

У прошлости листу јавили смо, да је одбор новосадских родољуба позвао народ српски у аустро-угарској на састанак у Нови Сад, не да моле него да захтевају од мађарске владе, да пусти Милетића из тавнице, у коју је неправед-но затворен због непријатеља народнога, Рауха, бана хрватскога.

Милетић је стари и уважени, неумориви и неустрашиви борац за право и слободу народну у Војводини као и за општу слободу и једин-ство нашега народа, па с тога се и могао оче-кивати свесрдни одзив са свију страна.

И доиста је било на састанку до 3000 људи из 47 општина српских. А 37 телеграма присијело је са различитих страна, којима се изјављује саглашавање са радом и закључцима састанка.

Увјерени смо, да ће и наше читаоце зани-мати, шта је састанак закључио зарад ослобођења ријеткога родољуба Милетића, па с тога и саоп-штавамо овдје цео закључак донесен на јавном састанку 14. Марта у Новом Саду:

„Срби, сакупљени на народном састанку у Новом Саду, дана 14. Марта 1871. на вел. пијаци код Крста, по међусобном разговору и договору пред јавним мњењем — пред судом на судови, — једногласно изјављују:

из разлога, што је петрињски суд бившег бана Рауха у парници му против адвоката Мате Мразовића одбио и тим оно, што је Мразовић о Рауху јавно написао и казао за доказано пронашао,

из разлога, што се тим судским чином дакле оправдавају и они изрази, којима се д.р Светозар Милетић у „Застави“ послужио против истог Рауха; из разлога, што услед тога правда и принципа нити, да се одма прекине извршивање пресуде, којом је пештански суд Милетића о-судио;

из разлога, што је и сама угарска влада после петрињске пресуде круни предложила, да се Раух са банске столице уклопи, те се тим признало, да поменути изрази нису ником не-правде ни увреде чинили;

из разлога, што јавно мњење у овим крајевима државе нити да се Милетић усљед споменутих околности одмах слободи поврати; најпосле из разлога, што не можемо равно-душно гледати, да је један од најврснијих синова народних из средине народа изтрнут;

Срби скупљени на овом збору налазе, да могу спуним основом као захтевање јавног мњења и као посљедицу здраве политике изрећи: 1) „да д.ра Милетића треба одма слободи повратити; 2) ако се тако не збује изјављујемо, да се на мјеродавном мјесту у овој држави не брине за једнако право и правичу за све, и народно осје-ћање остаће увређено.

Народни се састанак на посљедку на-да, да ће се овом гласу одзвати свеколико Српство у овој држави и подићи са свију страна глас, да се поврати погажена правда.

ДОПИСИ.

НИКШИЋИ, 18 Марта. — Немамо овдје никаквих баш Бог зна како важних новости, али и ово што ћу вам јавити, може вам доста бити, да видите какво је стање у нас.

Мудијер Никшићки позвао је овдашње гра-ђане да приме ново оружје. Он их је хтјео у низаме узети, но они се противили и почеше се бунити, а мудијеру одговорише, да они неће ни

пошто примити пушке ни у низам ступити, а ако би их силом нагонио, да ће се и онда прије од цара одметнути, него што ће пристати на његову заповјед.

Још вам незнам казати како ће се ова ствар свршити. Народ је узбуђен и готов је да сили силом одговори, па с тога држимо да мудијер неће смјети народ натеривати, када не може мирнијем путем ништа учинити.

Још једну немилу ствар имам да вам јавим. Дође амо њеки трговац Тодор Милатов, и то трговине ради, као што је и више пута долазио, и ту трговао. Ту се нешто мало поћера у рије-чима са Турцима док на један пут ови скоче, једно њих десетина и истуку Тодора на мртво име. Тодор бјеше сам, те се не могаше одбра-нити. И тај је догађај сада учинио, да се Ник-шићи боје и несмију прелазити преко Бјелопав-лића, јер држе да их освета неће миновати, као што им је и Тодор запријетио. Из истог узрока три су трговца у Подгорицу застанула, јер се неусуђују преко Дуброве у Никшиће доћи.

Турци кад год могу и гдје год виде, да их може олак проћи чине зло Хришћанину, али овога зла, шта га сада учинише грдно се побо-јаше, јер знају, да су ријетко кад поштења са Бјелопавлића понијели.

ПОДГОРИЦА, 17 Марта. — Од како сам вам посљедњи пут писао није се ништа догодило, што би српску браћу нашу много занимало, али има ипак по нешто што нама јада задаје, па у толико мислим, да је вриједно, да вам и то јавим.

У народу овдашњем изазвало је велико не-задовољство самовољно и неправедно поступање меџиса скадарскога, те је пуштио зликовца Ха-сана Макајева из апсе, који је по наговору Турака најзад три године убио Нена Радичевића, због тога што је Нешо био слободан, те се није бојао Турака. Злочинац је по дужем испиту признао исто убијство и власт га је турска осу-дила петнаест година робије. Род Нешов морао се тим задовољити, кад га већ не хтједоше по-губити, као што би било праведно. И преко свега тога желећи Турци показати своје господарство, пустише истог Хасана, који је ономад у Под-горицу дошао. Ово је јавно изазивање крвне освете, која врло лако долази у народу гоњеном непрестаним неправдама. —

Да чујете још и ово. Командир војнички нудио је Турке и Хришћане, да му продају све лозе, које ће подијелити у Дољане и на друга мјеста, ће имају, винограде, да изгори клачину, те са истом да гради бишау. Ни Турци ни Хришћани нехтједоше му повољити. Ово је од прилике трговина командира војничкога, јер друг-чије новац из Цариграда добити не може, па на име тога да штогођ добије, те да казерму огради.

Осим тога ћерао је Подгоричане, да плаћају пасиште у Брда за стоку, по овим не хтједоше, надајући се да ће Брда бесплатно пасти. Тако сада стоји, те људи морају сва говеда ћерати у поље ћемовско на пасиште, гдје је доста слаба храна.

За сад оволико, што се збује јавићу вам идући пут.

ЦЕТИЊЕ, 20. Марта. — Ове нећеље свр-шиле су војничке старешине своје учење и пошто су положили испит на подицу задовољ-ство Његове Свјетлости Кнеза, који је лично председавао, разишли су се својим кућама.

Пред полазак изговорио им је Господар неколике ријечи, које су радост и одушевљење изазвале у војницима. И на посљедку рекав им „с богом!“ препоручио им је, да живи приону око обучавања своје подручне војске, а и сами и дома да се све боље утврђују у знању, које су сада прибавили и на испиту га лијепо пока-зали. „И овим сте ме испитом обрадовали, рече, али спремајте се за онај вели, одоудан испит, јер ћу вам онај бројати, по ономе ћу цијенити јунаке.“

За тим је раздао господар сабље свијема официрима, који прије недобише.

Послије тога, прије него што се још поче-ше разлазити искупише се војници и веселише се. Радост је била код свију очевидна и најве-ћа. И здравица је било лијепијех и јуначкијех, а све су текле из одушевљења за јединство и слободу српску. Између тих наздравно је један командир Херцеговцу, Лази Триковићу трговцу сада у Биограду, који је подарио Црној Гори 500 пушака и 200 сабаља и артије за милион фишека.

У здравци је рекао: „Дај боже, браћо, да што скорје походимо отачину тога честитог Србина, јер нам је он са даром послао и српску жељу, да нам пушке грахну и сабле сину што прије у боју за слободу српску.“ Ову здравцу примише сви са одушевљеним усклицима: „Живио!“ и „да Бог да!“ И да бог да се такви родољуби хиљадилу у Српству. С таквијем расположењем разишле су се војничке старјешине својим кућама.

* После празника испунише се опет, као што смо дознали, све топције на учење — овдје на Цетиње.

ВИЈЕСТИ ИЗ НАШИЈЕХ И ТУЂИЈЕХ ЗЕМАЉА. *)

* „Народу“ телеграфичну да је угарски министар правде био 10. о. м. код цара ради ослобођења Милетића.

* Стане у Хрватској као да ће се поправити. Новог бана Бедековића сматрају све странке као поштена човека. Од њега очекују, да ће пустити да се избори за сабор слободно обаве. Такав сабор био би прави израз народне воље, и онда ако би Мађари хтјели бити праведни — што је код њих обично тешко и ријетко — могла би се постићи ревизија мађарско-хрватског поравнања на опште задовољство. Оваква промјена и у самој изгледу може да охрабри народ, који је доста претрпио под савезијом Раухом.

* О војничкој граници почело се опет говорити, и то сада као о свршеној ствари. Говори се наиме, да се војничка граница неће приједнижити Хрватској, пошто се разграничи, него да ће подпасти под угарско министарство за земаљску одбрану. Тијем начином постају граничари мађарски хонвиди. Ваља причекати да се ова вијест обистини.

* У сједници угарског сабора од 10. о. м. поднио је др. Стеван Павловић новосадски посланик на министарство финансије ову интерпелацију:

1. Је ли истинита она вијест, што је доноси хрватски листови, да је звачени бан хрватски, барон Левин Раух, примио суму од 91.600 фиор., о којој је некадашње требао рачун да положи, али га до сада још није положио?

2. Ако је истинита, може ли министар навести разлоге, због којих бан није положио рачун, мисли ли учинити неке кораке, да би се потраживање државе покретнијем и непокретнијем имањем барона Рауха осигурало? Ова је интерпелација предата министру, и његов одговор, кад га дознамо саопштићемо.

* Уредник хрватског народног листа „Заточника“, Мишковић осуђен је на два мјесеца строгог затвора, а власник истог листа, Вончина на четири неђеље, и на новчану глобу од 40 фиор. и губитак кауције од 300 фиор. и то због једног чланка „Рат и наш народ.“ Исто тако осуђена су обојца у другој једној парници на губитак кауције од 60 фиор. и на новчану глобу од 20 фиор. Сада је опет излажење „Заточника“ забрањено за три мјесеца, но мјесто њега покренут је одмах други лист „Браник.“

* И у Букурешту слављена је пobjеда њемачка, па је том приликом дошло до немира. Мисли се да је с њима у свези неки револуционарни план. Њемачки конзул, који је том приликом и тједесно повријеђен, искао је сатисфакцију, али прећарају. Кнез Карло, којег су хтјели том приликом оборити, није примио оставку министарства, него је само поједине чланове измјенио и скупштину распустио. И порта се хтјела тијем догађајем користити и заштитне силе навести, да се умјешају у ствар румунску.

* На конференцији, која је држана у Илоку, скупило се много народа из целог Срема и већи део питељгенције. Том приликом закључено је, да се изабере депутација од 12 чланова, која ће предати бану меморандум, у коме се ишту жунапјеске скупштине, рестаурација и слободан избор.

* Прноморска пристаништа оружају се дан и ноћ. Ових дана дошло је 12. горостасних топова у Одесу и назначене су за Крчку тврђаву. Правитељство настојава на томе, да се црно и азовско море саједини посредством железнице, па да се подигну велики ратни арсенали у многим тврђавама; оно ради тако исто на томе, да се у тим морама подигну велике флоте, које би

*) Вијести под овом рубриком намијењујемо особито приносним читаоцима, пошто само за њих могу имати важност новости.

у случају рата разорили турска пристаништа, могла се одупрети непријатељским морским силама. Од Поти ов Ваку иде железница преко Телелиса и тако је већ саједињено касниско језеро с црним морем. Осим тога граде се друге железничке (стратегијске) линије управљене к турској граници. Ни на што није бачено око, као на Кавказ, јер се тамо ради више о преустројству војске, него игде. На Кавказу налази се до 300,000 војника од чести доваца, лаке кавалерије, донских козача и брдске артилерије.

* Влада у Паризу изјављује, да се Париз неће одвојити од Француске, али ће радити на томе, да се социјално-демократска патела остваре по свој Француској и да се ова претвори у социјално-демократску федеративну републику.

* Буна у Паризу напредује. Измирење са владом версаљском није успјело. Услови помирења од стране средњег одбора бјеху ови: Да се република одржи као једино могућа државна форма, да се укине полицијство и стојећа војска и да се преустроји народна гарда на основима, које осигуравају народ. Влада версаљска није хтјела на то пристати.

* Адмирал Сесат, командант народне гарде која је још остала уз владу, побјегао преодјевен из Париза. Влада Тјерова пронала је за свагда у Паризу. Народна скупштина хоће да се пресели у Тур. Многи скупштинари гоне Тјера да да оставку, но он се уздрже. Кажу да је изјавио њекима скупштинарима, да ће до који час са 100,000 војника ударити на Париз.

Влада версаљска издала је налог, да се Гарibaldi одмах затвори, како ступи на француску земљу. Из Ђенује моћујем јављају, да је Гарibaldi на Капрери да се никако ни он ни синови му не мисле мјешати у унутрашње ствари француске.

* Из Лондона телеграфичну да су се на путу версаљском народни гардаши са владом војском већ побили.

* Званичне новине устава савјетују одбору, да прогласи народну скупштину за распуштenu, а скупштинаре да стави под суд. Исти лист чуђи се у једном чланку, како је могао војвода столски доћи у Француску, а нико да га не убије. Има у скупштини људи који би хтјели истога војводу за председника републике кјесто Тјера.

* Револуционарни одбор издао је ову прокламацију: „Грађани! Влада бјегуначка у Версаљу хтјела је да нас осами спречавајући свезу народа с Паризом, тако да није могао ништа чути шта ми радимо. Но тој није пошло за руком. Дух револуционарски није могао она задржати. Средњиме одбору долажаху јуче и данас посланици из Лиона, Бордоа, Марсеља и Руена, да виде каква је наша револуција. Они су виђели и брзо се вратили да о томе даду знања таквоме покрету, који је свуда спреман. Живила Француска! Живила република!“ Ако је ова прокламација истина, онда се може видети шта се спрема у Француској.

КЊИЖЕВНОСТ.

— Стојан Новаковић издао је и објаснио „Законик Стефана Душана, цара српског, 1349 и 1354. У Биограду у државној штампарији 1870.“ — XXVI стр. предговора и 108 страна. Стоји 6 гроша. — Овим Новаковићевим издањем Душанов законик постао је тај важни споменик старине српске својина свију писмених људи наших. У књизи је не само проговорено о разним до сада познатим рукописима овога законика и о томе шта је у књижевности писано о њему, него је он и брижљиво уређен и подијељен по садржини својој и тако доведен у лако прегледну систему, па су подијељене и разлике које се налазе у другом важном рукопису и додат му је осим ријечника оних ствари које које се у њему спомињу још и драгоцен тумач свега онога о чему се у закону говори. Рукопис који је Новаковић узео за основ при издавању овога законика на остави је у народној библиотеци у Београду, а сачувала га је породица пона Сима из Дворана близу Призрена. Порезењем са језиком осталих старина народних издавалац мисли да је тај рукопис писан прије 1700 а после 1390. године. Врло је занимљиво за свакога да проучи овај законик те да види како је наш народ у правним појмовима стајао у пореду са најлибералнијим народима онога доба, али како је ипак сурово гњечен био од племића својих и у сред онога „златног доба“ као што га многи данас немају.

— Од „Гласника српског ученог друштва“ испила је књига IX. свеска 28 старог реда. Она 490 стр. и XXX страна штампане радње друштвене. — У овој књизи је 1. критички поглед на прошлост Срба у Угарској, од Гаврила Витковића професора. — 2. Обичаји српског народа у Босни. Описав Боголуб Петрановић. — 3. Новац и кредит. I. Новац. Од А. Спасића. 4. Ђорђе Браковић последњи деспот српски. Написао Убичинија. Превео М. Ђ. Милићевић. — 5. Научност политичке економије. Од Чед. Мијатовића. — 6. Реферат Косте Човановића о овој расправи. — 7. Реферат Г. Гершића о истој расправи. — 8. Живот деспота Стевана Лазаревића великог кнеза српског. По одеском рукопису за штампну спремио др. Ј. Шафарик. — 9. Италијански архиви и наша историја. Од Стојана Новаковића. — 10. Извештај проф. Г. Витковића о путовању поради потраживања историских српских споменика по средњој Угарској.

— У Биограду у држав. штампарији штампана се Дренерова историја умнога развића у Јевропи, трошном ученог друштва. Превод је Мите Ракића. „Мл. Србадија“ јављајући ово вели како је вриједни фактор исте штампарије г. Стево Рајчевић научио већ неколико женске дјецe слагачкоме послу и да ће ова историја бити прва српска књига, коју су женске руке сложиле.

— У штампарији Јовановића и Павловића у Панчеву изашла је приповијетка из народног живота „Неста блага неста пријатеља“ од Панте Поповића. Цијена је 40. нов.

— Од књиге „Побратимство“, што је издаје дружина Ђачка београдске велике школе, већ су штампани први табаци, а не ће много проћи па ће већ угледати свијета и ово знамење пробудје радљивости међу ђацима српским.

ПОЗИВ

НА СРБСКЕ КЊИЖЕВНИКЕ.

Пошто се код нас још непрестано јако осећа грдња оскудица у књигама забавног садржаја, одлучио је одбор „за друге за српску народну штампарију“, да и он од своје стране припомогне нешто, како би се тај велики недостатак књижевности нашој у неколико попунио, те с тога је намјеран издати „збирку забавних превода“ из свију страних, а поглавито словенских књижевности.

Позивају се дакле књижевници српски, који би вољни били на ову збирку што преводити, да се овом одбору пријаве и саопште шта су намјерни преводити, па ће им онда одбор одговорити, да ли ће пријављено дјело, ако буде добро преведено, моћи примити у ову збирку. Претходна пријава је ова за то пушка, да не би можда једну исту ствар више њих преводили, ни тако се књижевна снага узалуд трошила.

Одбор ће саразмјерно награђивати превод, које буде примио.

Из осме сједнице одбора „за друге за српску народну штампарију“, држане у Новоме Саду, 7. марта 1871.

Др. Јован Јовановић
замјеник пресједникова.

Илија Вучетић,
перовођа.

СТЕЧАЈ.

У богословији цетињској отвара се за идучу школску годину једно учитељско мјесто.

Од компетената на исто мјесто захтјева се: да су добрим успјехом свршили гимназију и богословију, да су православне вјере и примјерног моралног владања.

Плата учитеља богословије је 800 фиорина у цванцима, и слободан стан. У име намјештаја да је се једаред за увјек 100 фор.; и у име путна трошка онјема, који су ван Далмације, 100 фор.; онјема из Далмације 40, а оближњима Црној Гори 20 фор.

Ко жели да заузме ово мјесто нека се са пужним свједочбама обрати потписаноме најдаље до Петрова-дана текуће године.

Рок је овај одређен дотле због тога, да би се изабрани могао за раније спремити и поћи на пут; јербо предавања почињу са 1. вим септембром.

Цетиње 12. Марта 1871.

Милан Костић
ректор богословије.

Властник Ј. СУНДЕЧИЋ.